

A megfigyelő csak a következőképpen tehet ideiglenesen igazságot a Gruppe 61 és a Werkkreis pörében: nem elhanyagolható eredmény, hogy a Gruppe 61 immár több mint egy évtizede tudatosítja a munkásság, a dolgozók létezését és problémáit Nyugat-Németország „ipari világában“, e világ „technikai szakaszában“, vagyis a jelenkori monopolkapitalizmusban. Az, hogy ehhez a tudatosító munkához a sajtó, a rádió, a televízió, sőt a Német Demokratikus Köztársaság segítségével a film is hozzájárul, nem tekinthető pusztán divatnak vagy éppenséggel e törekvések kisajátításának a közvélemény-alakítás, a monopolkapitalista hatalmi politika érdekében. Ezek a veszélyek fennállnak ugyan, de nem döntöek. A Werkkreis hirdette valósgirodalom sem képes megváltoztatni az általa feltárt és leleplezett valóságot. De a helyzetet magát ő is tudatosíthatja. Mind a Gruppe 61, mind pedig a Werkkreis esetében továbbra is irodalomról van szó, akár költeményeket, regényt, hangjátékot, drámát írnak, akár beszámolókat „termelnek“, „nyelvi eszközökkel“. Csak irodalomról van tehát szó, és ez nem olyan sok, mint ahogy az irodalom hívei gondolhatnák, de nem is olyan kevés, mint ahogy a „dokumentum-előállítás“ receptjei alapján hihetnők.

Különben ez az irodalmi pör még bírái előtt van. Érdemes lesz követni fejleményeit.

ERIKA RUNGE

JEGYZŐKÖNYV A BOTTROPI MÖLLER-RHEINBABEN BÁNYA GYŰLÉSÉRŐL

Az embernek nem természetes közege a bányatárna. Távol a napfénytől, bányalég, bányaomlás, baleset, halál fenyegeti. Ennek a reális fenyegetésnek vált jelképévé a legendás bányarémm. Újabb, valósabb rémek is léptek oldalára: a bércsökkentés, a munkanélküliség, a nyomor kiváltotta összeütközések. Zola *Germinál*jában a bánya mint szimbólum — élő, lüktető lény; a föld alatti világ szörnyeivel küzdő emberek a társadalom igazságtalan szervezete ellen is felveszik a harcot. A telep és az akna világában kivirágognak az emberi érzések is. A bányász-regény ily módon a modern korokban, a természet kifürkészhetetlenül alattomos erői, az igazságtalanság és az elnyomás elleni dramatikusság, tragikus küzdelem témáit ragadta meg, a boldogságkeresés témáival együtt. Ebben a zolai hagyományban írta meg Max von der Grün egyik regényében a bányászrencsétlenséget; ez a témája a Gruppe 61 egy másik tagja, Bruno Gluchowski *Der Durchbruch* című regényének is.

De legújabbban új bányarémmek is jelentkeznek. Der Zechentod, a bányahalál — ez a nevük. Az energetikai célokra olcsóbb kőolaj versenye folytán Nyugat-Európában csökkenteni kell a széntermelést, bányákat kell bezárni, bányászok tizezreit kell átcsoportosítani, átképezni, gyakran lakóhelyüktől távol munkába helyezni. Ezt a témát is megragadta már az irodalom a maga hagyományosabb formáiban. De a legformatöröbb, a régi irodalom eszközeitől legtávolabb eső ábrázolásra, pontosabban regisztrálásra is van már példa. Erika Runge magnetofonjával bejárta Bottrop Ruhr-vidéki bányavárosát, a bányabezárások izgalmainak közepette. Magnetofonszalagra vette egy bányászgyűlés vitáit (ebből közlünk rövid szemelvényeket). Megszólaltatott ezen felül bányászokat, háziasszonyokat, egy tanítót, plébánost, egy takarítónőt, egy futballistát, egy beat-énekest. Így írta meg, pontosabban így állította össze a

Bottroper Protokolle című könyvét (Edition Suhrkamp). Több is, kevesebb is ez, mint irodalom: dokumentum, melyet azonban nagyobb izgalommal, feszültséggel olvasunk a legérdekesebb regénynél. Jelzi az irodalomnak azt az igényét, hogy még ha mágneses szalagra regisztrálja is az ember hangját, ne ragadjon meg a jelenségek gépies, lélektelen számbavételénél.

L. GY.

August S., az üzemi bizottság elnöke:

Amikor először hallottuk, hogy a Möller-Rheinbaben leállításáról van szó, ezt a jelentést és ezt a hírt rossz viccnek tartottuk. Elképzelhetetlen volt számunkra, hogy egy bányát, amely teljesen gépesítve van, amely a teljesítmény tekintetében szakadatlanul fejlődik... egyszerűen leállítanak. De a szénhegyek növekedtek, kartársaim, jöttek a szabadnapok, 20 millió tonna kőszén kitermelésének leállítása fenyegetett. Ha 20 millió tonna termelési kapacitást kell megsemmisíteni, könnyű kitalálni, hogy ennek 17—20 közepes nagyságú bányatelepet kellene sújtania. Tudatosan mondom: kellene sújtania, mert nem látom be, hogy ennek be kell következnie. Márpedig, kartársaim, az utóbbi hetekben és hónapokban megsokasodtak a híresztelések arról, hogy a Hiberniánál a telep vagy egy telep bezárására gondolnak. Az utóbbi időben minden a Schlagel und Eisen és a Möller-Rheinbaben bányatelepekre koncentrálódott — azt hiszem, ez nem titok. Hogy miért erről a két telepről volt szó, gondolom, erről mindjárt beszámolnak nekünk az igazgatóság részéről. Nos, kartársak, az utóbbi időben sok részről, úgy is mondhatnám, hogy az utóbbi napokban még sok részről és személyesen a Möller-Rheinbabentől is azt a reményt csillogtatták meg, hogy a bányaleállításnak ez a keserű pohara el fogja kerülni a mi tárnánkat. Valóban, így volt, és a változás arra vett irányt, kartársak, és még kevés idővel ezelőtt, azt hiszem, ezt egészen nyíltan és becsületesen megmondhatom itt, még üzemigazgatónk, Doktor S. úr is azon a véleményen volt: az esélyek 80:100 arányban kedveznek a Möller-Rheinbabennek. Ez volt a helyzet, és ezért olyan kemény a csapás, amely most hirtelen mindnyájunkat ér. De a személyzet és az üzemi tanács elviselhetetlennek érezte a bizonytalanságot. Kartársak, tudjátok, hogy milyen volt a helyzet az üzemben: híresztelések, sugdolózás, a helyzet egyszerűen kibírhatatlan volt. A bizonytalanság odavezetett, kartársaim, hogy lent csökkent a munkafegyelem. De a felszínen sem volt másként. Továbbá meg kell állapítani, hogy viszonylag rossz balesetstatisztika volt megfigyelhető ezeknek a híreszteléseknek és annak az állandó bizonytalanságnak az alapján, amelyben éltünk. Ezért az üzemi bizottság követelte az igazgatóságtól, hogy valljon színt végre, és mondja meg: milyen bánya kerül sorra! Kérem, mondják meg nekünk, a bizonytalanság elviselhetetlen. Nos, kartársaim, szerdán, november 2-án az igazgatóság döntött: Möller-Rheinbabent március 30-ára leállítják. (Közbekiáltás: August! Leállítani — nem helyes szó! Megsemmisíteni — ez a helyes szó.) A hirdetőményt... Emil, kérlek, ne okoskodj, hagyd, hogy mondjam el, amit akarok, és akkor majd jöhetsz te és mondhatod: Megsemmisíteni! (Derületség). A hirdetőményt, hogy minden munkásnak és alkalmazottnak munkahelyet biztosítanak a Hiberniánál, már megkaptátok. Kartársaim, az én véleményem szerint ez nekünk sovány vigasz... Mi a teendő, bajtársaim? A döntő és utolsó szót a felügyelő bizottság november 18-i ülésén fogják kimondani. Ki fogjuk használni az időt, és előzetesen megkísérlünk beszélni a felügyelő bizottság elnökével és a helyettessel. Rajta lesznek, hogy minél előbb fogadjanak bennünket. Azt, hogy sikerül-e a határozatot megváltoztatni, nem ígérhetem meg itt magamtól, kartársaim. Nem szeretnék és nem szabad hamis reményeket keltenem, amelyek azután annál fájdalmasabbak lennének mindnyájunknak. Ha már nem volna lehetőség ezt a sors-

csapást elhárítani, úgy az üzemi bizottság, gondolom, minden lehető meg fog tenni, hogy egy ésszerű, rendes és méltányos tervet, szociális tervet vivjon ki, amely minden itt süjtöttnek, a lehetőséghez képest, a legjobb tudás és szándék szerint, igazságot szolgáltat. Megkísérlem, kollégáim, a helyzetet röviden kifejteni, hogy időt hagyjak a vitára és a kérdésekre. Készen vagyok, és ez a feladatom, mint az üzemi bizottság elnökének, hogy itt, ezen a szinten is helytálljak és feleljek. Ezen túlmenően, úgy gondolom, az igazgatóság is köteles lesz helytállani és felelni. Gondolom, jó és helyes volna, ha most kérnénk az igazgatóságot, hogy itt fejtse ki az okokat és tényeket, amelyek ehhez a döntéshez vezettek. Gondolom, hogy H. úrnak most és itt ki kellene fejtenie az igazgatóság okait a Möller-Rheinbaben személyzete előtt. Mindenesetre köszönöm nektek, kartársaim, az eddig tanúsított fegyelmeteket, és remélem, hogy ezt az ülést... (Tartós helyeslés)

H. bányatanácsos úré a szó, a Hibernia RT Vezérigazgatóságától:

Uraim! A Hibernia történetében ritkán állott e társaság igazgatósága ilyen súlyos döntés előtt, emberileg és gazdaságilag nézve ilyen súlyos döntés előtt, mint ezekben a legutóbbi hónapokban és hetekben, amikor a Hibernia egy további bányájának a léte és a sorsa forgott kockán. Tudjuk, hogy az igazgatóság a határozatát, miszerint a felügyelő bizottságnak javasolja a Möller-Rheinbaben bánya leállítását, II. hó 2-án hozta... (Közbekiáltások) Most pedig az a feladatom, hogy kollégáimmal együtt megjelenjek az Önök színe előtt, s hogy Önök előtt megindokoljam, miért jutott az igazgatóság erre a súlyos következményeket maga után vonó döntésre. Ebben a leállítási döntésben nincs kevesebbről szó, mint dönteni egy bányáról, amely létezése során, 1901-től közel 80 millió tonna szenet termelt, és egy olyan bányáról van szó, amelynek különben német személyzete lényegében csupa régi Hibernia-emberből áll, akik még kevéssel ezelőtt valóban feltételezhatték, hogy megfelelő teljesítmény-növelés esetén elkerülhetik a végleges leállítás sorsát. Ez így van. Az igazgatóság tehát rendkívül súlyos emberi és gazdasági döntés előtt állott. Az alapos vizsgálat és számos tanácskozás több hónapon át húzódott, mielőtt ez az egész vállalatunkra, különösen a Möller-Rheinbabenben dolgozó személyzetünkre nézve oly súlyos következményekkel járó döntést meghozhattuk volna. Magától értetődik, hogy mindezekben a kellő tárgyilagossággal, nagy komolysággal, de ugyanakkor forró szívvel is vezetett tárgyalásokban minden gazdasági, személyzet-politikai és községgalpolitikai természetű érdeket is kölcsönösen, gondosan le lehetett mérni, és valóban kölcsönösen, gondosan le is mérték. És itt nem arról a kérdéstről volt szó, ahogy egyes gonosz nyelvek állították, hogy pénz, vagy bányai-
ipar; nem, nálunk is egészen világosan arról a kérdéstről volt szó: a Hibernia mint konzern, mint egész, eléggé ismert széngazdálkodási helyzetében vállalatja-e tovább, ha más nagy, a jövőbe mutató terveire és szándékaira gondol, ha ez a Hibernia arra a szükségszerűségre gondol, hogy ezeket a szándékait finanszírozni is kell tudnia, valamint ha ez a Hibernia továbbra is mind a 30 000 főnyi személyzetének munkahelyére, mind az egész konzern jól felfogott érdekére gondol, vállalatja-e tehát ez a Hibernia tovább, hogy mind több és több szenet termeljen a saját szükségletein és az elhelyezési lehetőségeken felül, s ezt a lerakódókra dobassa, ahol egyedül a Hiberniánál már több mint 1,3 millió tonna fekszik és — ezt meg kell egyszer mondani — ezáltal majd 80 millió márka tőkét köt le...

Kartársak, meghallgattuk H. bányatanácsos úr fejtegetéseit és meg szeretném szívélyesen köszönni a bányatanácsos úrnak. (Felháborodás, közbekiáltások.)

Közben már jelentkeztek is az első szókérők, és azt hiszem, hogy innen előlről beszélni sokkal hatásosabb. Elsőnek K. kollégám a szó, utána következik B. kolléga a Möller-aknától.

Szerencse fel! Bajtársak (Szerencse fel! — a teremből), másodsor gyűlünk össze ebben a tornacsarnokban különleges alkalomból. Először öt évvel ezelőtt, amikor a Hibernia igazgatósága elbocsátotta az akkori üzemi bizottsági elnökünket, Clemens K.-t. (Hangos fújozás) ... Másodsor, ma, azért gyűlünk össze, mert a Hibernia úgy döntött, hogy halálos csapást mér a Möller-Rheinbabenre (Fújozás). És azt gondolom, hogy itt ma azért gyűlünk össze, hogy megindítsuk harcunkat a mi két bányánk megtartásáért. Ez a harc, bajtársak, természetesen nehéz lesz. De arra kötelez bennünket, hogy szorosan fogjunk össze, mindegy, hogy mi vár ránk. De azt is hiszem, hogy ebben a harcban nem leszünk egyedül, hogy ebben a harcban a két város, Bottrop és Gladbeck tanácsának a támogatásában is bízhatunk, hiszen ez a két város milliós összegeket veszít adókban, amelyek szükségessé ahhoz, hogy a lakosság igényeit kielégítsék. De, bajtársaim, ebben az összefüggésben néhány kérdést kell intézni részvénytársaságunk igazgatóságához. Miért mulasztotta el az igazgatóság, noha a törvény kötelezi arra, hogy az üzemi bizottsággal és a felügyelő bizottsággal tanácskozzék? Ha az igazgatóságnak helytálló érvei lettek volna, úgy gondolom, hogy előbb tanácsot kellett volna kérnie ettől a két szervtől, és nem befejezett tények elé állítania bennünket, mint ahogy tette. Különbben is fel akarom vetni a kérdést, hogyan fordulhat elő, hogy egy szövetségi tulajdonban levő vállalat lábbal tiporja a jogot és a törvényt ...

Lengyel György fordítása

Paulovics László: Üzenet